

Julia Nowicka

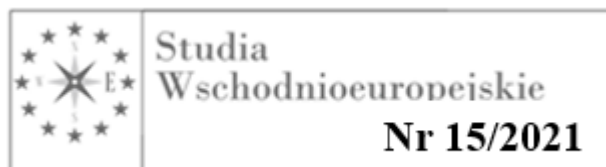
Akademia Sztuki Wojennej

Dariusz Brązkiewicz

Państwowa Szkoła Wyższa im. Papieża Jana Pawła II
w Białej Podlaskiej

Zbigniew Ciekankowski

Państwowa Szkoła Wyższa im. Papieża Jana Pawła II
w Białej Podlaskiej

Odbudowa polityczno-militarnego znaczenia Obwodu Kaliningradzkiego Federacji Rosyjskiej w drugiej dekadzie XXI wieku

Sytuacja geopolityczna w Europie po rozpadzie Związku Radzieckiego i rozszerzeniu NATO i Unii Europejskiej o kraje Europy Środkowo-Wschodniej spowodowała radykalną zmianę sytuacji strategicznej Federacji Rosyjskiej w tym obszarze. Z tego powodu na początku XXI wieku nastąpiła transformacja rosyjskiej polityki i strategii, która wynikała z nowego podejścia do geopolitycznego podziału świata, a szczególnie Europy, przez nowe elity polityczne Federacji Rosyjskiej, z Władimirem Putinem na czele. To nowe podejście wynikało z koncepcji odbudowy mocarstwowej pozycji Federacji Rosyjskiej, która postanowiła przedstawić swoją koncepcję zmian geopolitycznych według swojego scenariusza.

Jednym z głównych teatrów tego scenariusza była Europa, gdzie Federacja Rosyjska z dużym sceptycyzmem przyglądała się planom przyjmowania nowych państw do struktur NATO i członkostwa w Unii Europejskiej. Nie zważając na protesty Federacji Rosyjskiej większość krajów Europy Środkowo-Wschodniej przystąpiła do NATO i Unii Europejskiej, co tym bardziej usztywniło rosyjskie podejście w kwestii zbliżania się tych struktur do granicy Rosji.

Wydarzenia te i centralizacja władzy dokonana przez Putina oraz poprawa kondycji finansowej państwa spowodowały, że zachodni kierunek działań polityczno-militarnych Federacji Rosyjskiej stał się priorytetem. Tym samym działania te objęły również najdalej na zachód w Europie wysunięty obszar Federacji Rosyjskiej – Obwód Kaliningradzki. Wszystkie te wydarzenia spowodowały, że Obwód uzyskał strategiczny status w polityce

międzynarodowej Kremla i w drugiej dekadzie XXI wieku przeszedł gruntowny rozwój potencjału militarnego na swoim obszarze. W konsekwencji stał się też elementem wojny psychologicznej Federacji Rosyjskiej wobec Europy i Stanów Zjednoczonych.

Obwód Kaliningradzki w polityce bezpieczeństwa Federacji Rosyjskiej w XXI wieku

Omawianie Obwodu Kaliningradzkiego bez kontekstu jego najnowszej historii i przynależności do Rosji pod szyldem Związku Radzieckiego i dzisiejszej Federacji Rosyjskiej byłoby zbyt dużym uproszczeniem. Tak jak przed wiekami Królewiec i jego region stanowił ważny strategicznie obszar dla Prus i Niemiec, tak dzisiaj Obwód Kaliningradzki jest ważnym strategicznie rejonem dla Federacji Rosyjskiej.

Jedną z konsekwencji II wojny światowej po zajęciu obszaru Prus Wschodnich przez Armię Czerwoną, był zamysł Józefa Stalina o likwidacji tego obszaru w jej uprzedniej formie oraz nowy podział terytorialny. Po zwycięstwie nad Niemcami Stalin przyjął retorykę otrzymania satysfakcji terytorialnej w postaci niemieckiej ziemi. W rzeczywistości zależało mu na objęciu w posiadanie niezamarzających portów nad Bałtykiem w Kłajpedzie i Królewcem. Jeżeli chodzi o Polskę to Stalin „udzielił” kosztem Prus Wschodnich rekompensatę terytorialną za utratę Kresów Wschodnich. Faktycznym powodem takiego podziału Prus Wschodnich były względy strategiczne. Ponieważ losy Polski w tym okresie nie były jeszcze ostatecznie rozstrzygnięte, Stalin dążył do skutecznego oddzielenia Litwy od Polski, okrążenie Polski i utrzymaniu „w sidłach” Litwy, Łotwy i Estonii. Ostatecznie w skład Związku Radzieckiego włączono północne obszary Prus Wschodnich wraz z Królewcem. Polsce przypadły wówczas południowe obszary prowincji, wchodząc w skład Warmii i Mazur. Obszar przyłączony do Związku Radzieckiego podzielono pomiędzy dwie republiki nazywając je Krajem Kłajpedzkim, który przypadł Litewskiej SRR oraz Obwodem Kaliningradzkim z Królewcem, który przypadł Rosyjskiej FSRR. Tak więc te geopolityczne posunięcia Stalina miały na celu ugruntowanie dominującej roli ZSRR w tej części Europy. Związek Radziecki od samego początku tworzył na tym obszarze dogodne zaplecze dla ewentualnego konfliktu z Zachodem. Przypieczeniem planów i pomysłów Stalina na likwidację Prus Wschodnich były decyzje podjęte na konferencji w Poczdamie w 1945 r. Dopełnieniem tego aktu stało się całkowite wysiedlenie ludności niemieckiej z tego obszaru, które nastąpiło w latach 1947-1949. Wówczas to Obwód Kaliningradzki stał się terytorium dostępnym wyłącznie dla wojska i jako strefa zmilitaryzowana był niedostępny zarówno dla obywateli ZSRR jak i tym bardziej dla cudzoziemców. Wojska stacjonujące wówczas w Obwodzie Kaliningradzkim liczyły od 100 do 200 tys. żołnierzy. Stanowiły one zaplecze militarne dla jednostek pierwszorzutowych

stacjonujących w Niemczech Wschodnich i w latach 1945-1960 miały do spełnienia głównie zadania defensywne. W następnym okresie do rozpadu ZSRR zadania wojsk z Obwodu Kaliningradzkiego przeformułowano na bardziej ofensywne. Dowództwo Floty Bałtyckiej przygotowywało plany desantów morskich na Cieśniny Duńskie wraz z oddziałami desantu morskiego ludowego Wojska Polskiego. Po rozpadzie ZSRR i upadku systemu komunistycznego w 1991 r. nastąpiło szereg zmian zarówno dla mieszkańców regionu, dla władz centralnych w Moskwie, ale także dla stacjonujących w Obwodzie wojsk⁶⁶⁶.

Rozpatrując historię Kaliningradu po II wojnie światowej można stwierdzić, że upór Stalina co do podziału Prus Wschodnich i przynależności Obwodu Kaliningradzkiego do Rosyjskiej Federacyjnej Socjalistycznej Republiki Radzieckiej na swój sposób oddziałują na współczesne uwarunkowania geopolityczne w obszarze Europy Środkowo-Wschodniej i Morza Bałtyckiego. Jest to oddziaływanie ze wszech miar ważne o czym świadczą działania Federacji Rosyjskiej, państw Unii Europejskiej i struktur Paktu Północnoatlantyckiego. Po rozpadzie ZSRR to tylko dzięki pozostaniu Obwodu Kaliningradzkiego w rękach Rosji daje jej możliwość wykorzystania Floty Bałtyckiej Federacji Rosyjskiej do całorocznej działalności bojowej. Tym samym ograniczone geopolityczne położenie Rosji nad Morzem Bałtyckim stanowi dla niej bardzo ważny kierunek polityki w XXI wieku, w etapie odbudowywania mocarstwowej pozycji oraz poszerzania się na wschód NATO i Unii Europejskiej.

W latach dziewięćdziesiątych za rządów Borysa Jelcyna nastąpiło wiele procesów i zjawisk, które miały ogromny wpływ na zmiany bezpieczeństwa w obszarze Europy Środkowo-Wschodniej. W granicach ZSRR znajdowało się ok. 35% wybrzeża Bałtyku, zaś dzisiejsza Federacja Rosyjska posiada jedynie 7% linii brzegowej. Rosja straciła również 80% swych dotychczasowych baz floty wojennej na Morzu Bałtyckim, a co za tym idzie także szereg magazynów, składów, stoczní, jednostek remontowych. Doszło do utraty 30% lotnisk wojskowych dla lotnictwa morskiego, w którym stacjonowało 25% sił i znajdowały się tam instalacje przeciwlotnicze wraz z systemami przeciwrakietowymi. Dostęp do Sankt Petersburga poprzez zatokę Fińską może być łatwo kontrolowany przez Estonię i Finlandię, a cały Obwód Kaliningradzki wraz z jedynym niezamarzającym portem bałtyckim znalazł się w otoczeniu NATO⁶⁶⁷.

⁶⁶⁶ A. Sakson, *Obwód Kaliningradzki a bezpieczeństwo Polski*, Przegląd Strategiczny 2014, nr 7, UAM Wydział Nauk Politycznych i Dziennikarstwa, Wydawnictwo UAM, s. 110.

⁶⁶⁷ M. Kosienkowski, *Strategia adaptacyjna Federacji Rosyjskiej wobec państw bałtyckich*, Wydawnictwo Naukowe Grado, Toruń 2006, s. 58-59.

Dominującą postacią polityki Federacji Rosyjskiej od początku XXI wieku jest Władimir Putin. To on, po objęciu najważniejszego w polityce rosyjskiej urzędu Prezydenta FR, sprawuje go już peszyło 20 lat z przerwą od maja 2008 r. do maja 2012 r., kiedy to dzierżył funkcje Premiera FR. To właśnie Władimir Putin zapoczątkował sporą liczbę reform, zwracając szczególną uwagę na powstrzymanie decentralizacji, zapoczątkowanej i przeprowadzonej przez jego poprzednika – Borysa Jelcyna, w sposób niekompetentny, pospieszny i wprowadzający chaos i destabilizację w całym niemal kraju. Za jego pierwszych lat rządów swoją pozycję zaczęli tracić oligarchowie. Obecnie nie posiadają już takiej niezależności i pozycji, jak bezpośrednio po upadku ZSRR. W tym miejscu należy podkreślić, iż polityka Putina zmniejszyła też znaczenie elit regionalnych poszczególnych podmiotów tworzących Federację, w tym zmaląa też samodzielność Kaliningradu. Po wzmocnieniu władzy centralnej państwo zaczęło odgrywać znaczną rolę gospodarczą, społeczną i polityczną. Po uporządkowaniu relacji pomiędzy centralnymi władzami i jego peryferiami, nastąpiło wstrzymanie autonomizacji podmiotów Federacji, w tym także Obwodu Kaliningradzkiego⁶⁶⁸.

Eksklawowe położenie Obwodu Kaliningradzkiego umożliwiało rozwój tego regionu w odmienny sposób od pozostałej części Federacji Rosyjskiej. Była to współpraca z podmiotami zagranicznymi, w szczególności z sąsiednich krajów obszaru Morza Bałtyckiego. Intensywność ta zwiększyła się po rozszerzeniu Unii Europejskiej w 2004 r. na wschód Europy. Pierwszym symptomem świadczącym o pogorszeniu się stosunków Rosji z Zachodem było przyjęcie w 2004 r. do NATO krajów nadbałtyckich – Litwy, Łotwy i Estonii. Mimo braku protestu ze strony Rosji, państwo to poczuło się zagrożone w obszarze swoich wpływów, czyli byłych republik radzieckich. Ponadto zaczęła się pojawiać retoryka „otoczenia” Obwodu Kaliningradzkiego państwami NATO i Unii Europejskiej. Tym samym Obwód Kaliningradzki w latach 2004-2013 stał się obszarem szczególnej uwagi w relacjach Rosja-Zachód. Zmieniły to wydarzenia na Ukrainie i zajęcie Krymu przez Rosję w 2014 r. Przykład Obwodu Kaliningradzkiego i przyjęcie krajów nadbałtyckich do NATO był motywem działań Rosji w Gruzji w 2008 r. i na Ukrainie w 2014 r., która usilnie stara się utrzymać swoje wpływy w najbliższym otoczeniu i oddalić możliwość integracji kolejnych byłych republik radzieckich z Zachodem, a szczególnie ze strukturami polityczno-militarnymi.

Po kolejnym rozszerzeniu NATO na wschód, Rosja dostrzegła szereg zagrożeń mogących się pojawić ze strony Sojuszu. Patrząc z psychologicznego punktu widzenia

---

⁶⁶⁸ P. Bukowski, *Obwód Kaliningradzki w polityce Federacji Rosyjskiej*, Przegląd Geopolityczny t. 28, Kraków 2019, s. 107.

spojrzenie na NATO jako sąsiada jest dla Rosji nie do zaakceptowania. Wiąże się to z tym, że przez ostatnie 45 lat NATO było największym przeciwnikiem ZSRR. To właśnie rozpad ZSRR przyczynił się do tego, że podejście Sojuszu do granic Rosji stało się realne. Nie dokonała się jednak przemiana w myśleniu rosyjskich polityków i części społeczeństwa. Rozszerzenie Sojuszu Północnoatlantyckiego na wschód odbierane jest nieustannie jako zwiększenie wpływów amerykańskich w Europie, w bezpośrednim sąsiedztwie Rosji. Dodatkowo Rosja odbiera poszerzenie NATO jako próbę jej izolacji od jednoczącej się Europy i mimo, iż samo rozszerzenie Sojuszu nie stanowi zagrożenia militarnego dla Rosji, to jednak część strategów rosyjskich wychodzi z założenia, że rosyjskie zdolności obrony narodowych interesów są stale ograniczane⁶⁶⁹.

Znaczenie Obwodu Kaliningradzkiego zaczęto ponownie zauważać na arenie europejskiej w latach 2008-2010. Kiedy to strona rosyjska zagroziła zainstalowaniem baterii rakiet Iskander, co miało być odpowiedzią na zawarcie przez Polskę umowy z USA w sprawie budowy tzw. tarczy antyrakietowej w Radzikowie pod Słupskiem. Problem w stosunkach Rosja-NATO dał o sobie znać po raz kolejny w maju 2010 r., gdy do Morąga przybyła grupa amerykańskich żołnierzy wraz ze sprzętem i jego obsługą liczącą blisko 100 żołnierzy. Cały system miał polegać na tym, że bateria przyjeżdża do Polski z bazy w Kaiserslauten w Niemczech i wraca do macierzystej bazy po obsłudze rotacyjnym baterii rakiet Patriot⁶⁷⁰.

Przez ostatnie dwie dekady rosyjską politykę zagraniczną z wykorzystaniem Obwodu Kaliningradzkiego determinował konflikt z Polską o dostęp dla żeglugi międzynarodowej szlaku wodnego: Bałtyk – Cieśnina Pilawska – Zalew Wiślany – Elbląg. Sprawa ta ma niezwykle istotne znaczenie geopolityczne. Dla Polski priorytetem było utrzymać i wykorzystać potencjał portu pełnomorskiego w Elblągu. Dla Federacji Rosyjskiej była to konkurencja dla rosyjskich portów na Bałtyku. W sporze tym Rosja posunęła się w latach 2006-2009 do całkowitego zamknięcia szlaku. Po latach sporów dokonano otwarcia szlaku w dwóch etapach: w pierwszym dla państw trzecich płynących przez Cieśninę Pilawską do i z polskich portów, zaś w drugim etapie dla polskich jednostek⁶⁷¹. Zawarcie umowy z Rosją przesunęło budowę kanału żeglugowego na Mierzei Wiślanej do 2017 r. 24 lutego 2017 Sejm uchwalił specustawę w sprawie przekopu Mierzei Wiślanej, którą 3 kwietnia 2017 r. podpisał Prezydent

⁶⁶⁹ T. Szubrych, K. Rokiciński, P. Mickiewicz, *Morze Bałtyckie w polityce bezpieczeństwa Rosji*, Wydawnictwo FNCE, Poznań 2020, s. 115.

⁶⁷⁰ A. Sakson, *Obwód Kaliningradzki a bezpieczeństwo Polski*, Przegląd Strategiczny 2011, nr 2, UAM Wydział Nauk Politycznych i Dziennikarstwa, Wydawnictwo UAM, s. 181.

⁶⁷¹ P. Bukowski, *Obwód Kaliningradzki w polityce Federacji Rosyjskiej*, Przegląd Geopolityczny t. 28, Kraków 2019, s. 115-116.

RP. Tym samym, po oddaniu kanału żeglugowego w 2022 r. możliwość oddziaływania Rosji blokadą żeglugi w Cieśninie Pilawskiej na polskie i zagraniczne statki zmierzające do polskich portów zostanie zażegnane.

Po wybraniu w wyborach powszechnych w roku 2017 na gubernatora Obwodu Kaliningradzkiego Antona Alichanowa odbył się proces modyfikacji politycznego modelu zarządzania Obwodem. Nowy gubernator uważany przez ekspertów za postać zdecydowaną i silną, zaczął dokonywać radykalnych zmian dotychczasowych powiązań polityczno-biznesowych, a co najważniejsze centralizacji procesów decyzyjnych. Tym samym w drugiej dekadzie XXI wieku polityka Moskwy wobec Obwodu stała się konsekwentna i spójna. Stało się jasne, że władze centralne zainteresowały się regionem głównie ze względów: ekonomicznych i strategicznych związanych z bezpieczeństwem co przyniosło duże projekty inwestycyjne m. in. w sektorze elektroenergetycznym i transportowym⁶⁷².

Reorganizacja i modernizacja potencjału militarnego Obwodu Kaliningradzkiego w drugiej dekadzie XXI wieku

W atmosferze zagrożenia ze strony NATO Federacja Rosyjska zrealizowała wiele zmian organizacyjnych na terenie Obwodu Kaliningradzkiego. 1 kwietnia 2016 r. zapadła decyzja o utworzeniu 11. Korpusu Armijnego (11 KA)⁶⁷³ na bazie istniejących jednostek lądowych. Ostatnia reorganizacja tych wojsk miała miejsce w 2011 r., kiedy utworzono dodatkową brygadę artylerii. Reorganizacja strukturalna wyższego szczebla realizowana w drugiej dekadzie XXI wieku przyniosła 1 grudnia 2020 r. decyzję o utworzeniu 18 Dywizji Zmechanizowanej w składzie 11 KA. Całość sił stacjonujących obecnie w Obwodzie Kaliningradzkim można szacować na około 25 tys. żołnierzy, mimo zmian organizacyjnych, które nie przyniosły radykalnego wzrostu ilościowego żołnierzy tylko zmiany strukturalne i w uzbrojeniu oraz sprzęcie.

Analizując zgrupowanie sił zbrojnych w Obwodzie Kaliningradzkim należy zauważyć, że jest to zbiór jednostek wojskowych z większości rodzajów Sił Zbrojnych Federacji Rosyjskiej, takich jak: Wojska Lądowe FR, Marynarka Wojenna FR i Siły Powietrzno-Kosmiczne FR. Pod względem operacyjnym jednostki ww. rodzajów Sił Zbrojnych FR stacjonujące w Obwodzie Kaliningradzkim podporządkowane zostały Dowódcy Floty

⁶⁷² *Twierdza Kaliningrad. Coraz bliżej Moskwy*, Raport OSW 10/2019, Warszawa 2019, s.33-34.

⁶⁷³ W Obwodzie Kaliningradzkim w okresie ZSRR z numerem „11” stacjonowała 11. Gwardyjska Armia rozformowana na początku lat 90-tych.

Bałtyckiej z dniem 1 grudnia 1997 r. Podległość Dowódcy Floty Bałtyckiej, który jest jednocześnie komendantem Kaliningradzkiego Rejonu Obronnego (ros. Калининградский оборонный район) obowiązuje do dzisiaj z korektami dotyczącymi struktur organizacyjnych i ilościowych. Jednocześnie Flota Bałtycka wchodzi w skład utworzonego w 2010 r. Zachodniego Okręgu Wojskowego Sił Zbrojnych FR. Ponadto Flota Bałtycka podzielona jest między dwa, oddzielone o ponad 830 km w linii prostej od siebie, porty – w Bałtyjsku (Obwód Kaliningradzki) i Kronsztadzie (Petersburg).

Przywracanie i rozwój, począwszy od drugiej dekady XXI wieku, struktur wojskowych i wprowadzanie nowoczesnego uzbrojenia i sprzętu w Obwodzie Kaliningradzkim jest elementem realizowanych w Federacji Rosyjskiej programów zbrojeniowych, począwszy od przyjętego w 2011 roku Państwowego Programu Zbrojeniowego 2020 (program na lata 2011–2020) i w ramach rozpoczętego na początku 2018 roku Państwowego Programu Zbrojeniowego 2027 (na lata 2018–2027).

Niewątpliwie najistotniejsze dla zdolności bojowych Sił Zbrojnych FR w Obwodzie Kaliningradzkim jest stałe wyposażanie jednostek wojskowych nowoczesnym uzbrojeniem. Gdy w latach 2012-2013 rozpoczęto rozmieszczać systemy obrony przeciwlotniczej S-400 o zasięgu 400 km, jako pierwszy wyposażono w nie 183. Pułk Rakietowy Obrony Powietrznej. Następnie w listopadzie 2016 r. jeden z dywizjonów 25. Pułku Rakietowego Obrony Wybrzeża uzbrojono w systemy przeciwokrętowe Bastion z rakietami Onyks o zasięgu 450 km, które mogą również razić cele naziemne. Wkrótce, bo już w 2018 r., w Obwodzie Kaliningradzkim pojawiły się systemy rakietowe Iskander-M o zasięgu 500 km. Natomiast w Bałtyjsku stacjonują 4 duże korwety typu Stierieguszczij wprowadzone do służby w latach 2008-2014, oraz mniejsze korwety typu Bujan-M (przeniesione z Sewastopola w październiku 2016 r.), które dysponują pociskami manewrującymi Kalibr o zasięgu 1500 km. Ponadto należy zauważyć, że ww. systemy Bastion są w stanie wystrzeliwać pociski Kalibr, wzmacniając tym samym możliwości dalekich uderzeń. Zrealizowano też w latach 2014-2015 uzupełnienie sił desantowych w trzy szybkie kutry typu Diugon. Rosyjskie zgrupowanie uderzeniowe zyskało dzięki rozmieszczeniu ww. systemów znaczne większe możliwości. Powstała w ten sposób tzw. strefa antydostępowa A2/AD (*Anti Access/Area Denial*), która czyni Obwód Kaliningradzki strefą nie tylko zaawansowanej obrony, ale strefą ewentualnego rażenia terytoriów i przestrzeni powietrznej sąsiednich państw, łącznie z krajami Skandynawskimi⁶⁷⁴.

⁶⁷⁴ *Obwód Kaliningradzki 2016 społeczeństwo, gospodarka, armia*, Raport OSW 12/2016, Warszawa 2016, s. 17-18.

Strefę antydostępową (A2/AD) w Obwodzie Kaliningradzkim tworzą:

- 183. Pułk raketowy obrony powietrznej (S-400),
- 1454. Pułk obrony powietrznej (S-300PS);
- 25. Pułk Rakietowa Obrony Wybrzeża (Bastion-P);
- 152. Samodzielna Brygada Rakietowa (Iskander-M);
- 841. Centrum Walki Radioelektronicznej.

Pamiętając o ograniczonym dostępie Federacji Rosyjskiej do Morza Bałtyckiego w pierwszej kolejności należy przyjrzeć się Flocie Bałtyckiej. Znaczenie tej floty oraz jej zadania determinuje fakt, że są to potencjalnie jedyne siły morskie Federacji Rosyjskiej na tym akwenie bez możliwości wzmocnienia przez Cieśniny Duńskie w wypadku jakiegokolwiek konfliktu zbrojnego. Tym samym oprócz okrętów wojennych ważną rolę dogrywają bazy, doki, zaopatrzenie i ochrona powietrzno-raketowa.

Tak jak w większości flot świata tak również Flota Bałtycka ma zgrupowania jednostek morskich, lądowych i powietrznych.

Skład Zgrupowania morskiego Floty Bałtyckiej (port wojenny Bałtyjsk):

- 128. Brygada Okrętów Nawodnych
- 71. Brygada Okrętów Desantowych
- 64. Brygada Okrętów Ochrony Rejonu Wodnego
- 36. Brygada Kutrów Rakietowych
- 342. oddział awaryjno-ratowniczy
- 72. dywizjon okrętów rozpoznawczych
- 603. dywizjon okrętów hydrograficznych
- 51. rejon służby hydrograficznej
- grupa jednostek zabezpieczenia

Wyposażenie ww. zgrupowania w najważniejsze okręty przedstawia się następująco:

- 2 fregaty ZOP typu Jastrieb/Nieustraszimyj,
- 4 korwety wielozadaniowe typu Stierieguszczij wyposażone w rakiety Kalibr
- 3 korwety raketowe typu Karakurt wyposażone w rakiety Kalibr/Oniks,
- 2 korwety raketowe typu Bujan-M wyposażone w rakiety Kalibr,
- 6 korwet ZOP,

- 4 duże okręty desantowe,
- 2 poduszkowce desantowe typu Zubr,
- 6 kutrów desantowych,
- 4 trałowce bazowe,
- 6 trałowców redowych,
- 1 okręt podwodny typu Warszawianka,
- 2 zbiornikowce,
- 8 holowników.

W skład Zgrupowania Wojsk Lądowych Floty Bałtyckiej wchodzi następujące jednostki: 336. Brygada Piechoty Morskiej – Bałtyjsk, uzbrojona w ponad 40 bojowych wozów piechoty BMP-3⁶⁷⁵, 134 transportery opancerzone BTR-80/82A, 18 haubic samobieżnych 122 mm 2S1 Goździk, 12 haubic samobieżnych 120 mm 2S9 Nona-S, 6 wieloprowadnicowych wyrzutni pocisków raketowych 122 mm BM-21 Grad; 561. morski punkt rozpoznawczy; 25. pułk raketowy obrony wybrzeża uzbrojony w 8 wyrzutni systemu Bał i 4 wyrzutnie systemu Bastion⁶⁷⁶.

W Zgrupowaniu Wojsk Lądowych podlegającego dowództwu Floty Bałtyckiej zaszły bardzo duże zmiany na przestrzeni drugiej dekady XXI wieku. Najważniejsze zmiany strukturalne to utworzenie 11. Korpusu Armijnego, a w jego składzie 18 Dywizji Zmechanizowanej (DZ). Ponadto wiele jednostek wojskowych otrzymało lub jest w trakcie otrzymywania nowocześniejsze uzbrojenie i sprzęt.

W skład 11. Korpusu Armijnego z Kaliningradu wchodzi następujące jednostki: 18. Dywizja Zmechanizowana (skład i wybrane uzbrojenie poniżej), 7. samodzielny pułk zmechanizowany – Kaliningrad uzbrojony w 85 bojowych wozów piechoty BMP-2, ponad 30 bojowych wozów piechoty BMP-3, 30 czołgów T-72B3M dostarczonych w 2020 r., 18 haubic samobieżnych 152 mm 2S3 Akacja, 12 haubic ciągnionych 120 mm 2B16 Nona-K; 244. Brygada Artylerii – Kaliningrad uzbrojona w 18 armatohaubic samobieżnych 152 mm 2S19M1 Msta-S, 18 haubic ciągnionych 152 mm 2A36 Hiacynt-B, 18 wieloprowadnicowych wyrzutni pocisków raketowych 300 mm BM-30 Smiercz dostarczonych w 2020 r. i 18 niszczyteli czołgów Chryzantema-S dostarczonych w 2020 r., 152. Brygada Raketowa – Czerniachowsk uzbrojona w 12 wyrzutni systemu 9K723 Iskander-M, 22⁶⁷⁷.

⁶⁷⁵ Nowy sprzęt na defiladach zwycięstwa w Rosji, *Wojsko i Technika* 5/2021, s.31.

⁶⁷⁶ Twierdza Kaliningrad. Coraz bliżej Moskwy, Raport OSW 10/2019, Warszawa 2019 s. 87-89.

⁶⁷⁷ Twierdza Kaliningrad. Coraz bliżej Moskwy, Raport OSW 10/2019, Warszawa 2019 s. 89-90.

Znamienne było odtworzenie jednostek wojskowych 18 DZ powołanej do życia w 2020 r. Dokonał tego dowódca Floty Bałtyckiej 28 kwietnia 2021 r. w Domu Oficera w garnizonie Gusiewo. Wręczył uroczystie kadrze odtwarzanych pułków zmechanizowanych sztandary wojenne pułków strzeleckich – 275. i 280. Sztandar 18. DZ odebrał dowódca 11. Korpusu Armijnego. Symbolice tworzenia 18. DZ nadano oprawę ideologiczną nawiązującą do lat Wielkiej Wojny Ojczyźnianej ZSRR⁶⁷⁸. Z rozwiązanej 79. Gwardyjskiej brygady zmechanizowanej powstały m.in. samodzielne bataliony: łączności, rozpoznania i inżynieryjno-saperski. Do składu 18. DZ dołączono formowane od nowa dwa pułki: 275. pułk zmechanizowany i 280 pułk zmechanizowany oraz istniejący od 2019 r. 11. pułk czołgów. Wszystkie stacjonujące w miejscowości Gusiew⁶⁷⁹. Dwa nowo formowane pułki (275 i 280) część sprzętu otrzymują po ww. rozwiązanej 79. brygadzie zmechanizowanej.

Skład oraz wybrane uzbrojenie 18. Dywizja Zmechanizowana (trzy pułki zmechanizowane, jeden pułk pancerny i cztery samodzielne bataliony oraz dwa pułki: obrony przeciwlotniczej i artylerii – ten ostatni w planach):

- 75. pułk zmechanizowany – Sowieck⁶⁸⁰;
- 275. pułk zmechanizowany – Gusiew;
- 280 pułk zmechanizowany – Gusiew;
- 11. pułk czołgów – Gusiew, uzbrojony w ponad 80 czołgów T-72M, T-72B3 zastępowane nowocześniejszymi wersjami T-72B3M;
- 22. pułk raketowy obrony powietrznej – Kaliningrad, uzbrojony w 2019 r. w 16 systemów 9K330 TorM2.
- batalion łączności – Gusiew;
- batalion rozpoznawczy – Gusiew;
- batalion inżynieryjno-saperski – Gusiew;
- batalion samochodowy – Gusiew.

W Zgrupowaniu Sił Powietrzno-Kosmicznych podlegających dowództwu Floty Bałtyckiej również nastąpiły znaczące zmiany na przestrzeni drugiej dekady XXI wieku. Zmiany dotyczyły wprowadzenia w pierwszej kolejności systemów przeciwlotniczych i przeciwraketowych S-400 oraz utworzenie w maju 2019 r. 132. Mieszanej Dywizji Lotniczej.

⁶⁷⁸ 18. dywizja kaliningradzka w 2021, Altair Agencja Lotnicza, 16 maja 2021 r., https://www.altair.com.pl/news/view?news_id=33592, [dostęp: 24.06.2021].

⁶⁷⁹ Rosjanie przyspieszają militaryzację Obwodu Kaliningradzkiego, 15 maja 2021 r., Portal Defence24.pl, <https://zbiam.pl/smiercze-w-obwodzie-kaliningradzkim/>, [dostęp: 25.06.2021].

⁶⁸⁰ Dwa nowe pułki zmechanizowane w obwodzie kaliningradzkim, *Wojsko i Technika* 5/2021, s. 5.

W skład 44. Dywizji Obrony Powietrznej z Kaliningradu wchodzi następujące jednostki: 183. pułk raketowy obrony powietrznej – Gwardiejsk uzbrojony w 32 systemy S-400, 6 systemów 96K6 Pancyr-S1; 1545. pułk raketowy obrony powietrznej – Znamiejsk uzbrojony w 16 systemów S-400, 16 systemów S-300PS; 81. pułk radiotechniczny – Pieriesławskoje⁶⁸¹.

W skład 132. Mieszanej Dywizji Lotniczej z Kaliningradu wchodzi następujące jednostki: 4. pułk lotnictwa szturmowego Marynarki Wojennej – Czkałowsk, uzbrojony w 16 samolotów bombowych i rozpoznania taktycznego Su-24M/Su-24MR, 8 wielozadaniowych samolotów bojowych Su-30M2, 8 wielozadaniowych samolotów bojowych Su-30SM); 689. pułk lotnictwa myśliwskiego – Czkałowsk, uzbrojony w 14 samolotów myśliwskich Su-27/Su-27P/Su-27UP/Su-27UB, 13 wielozadaniowych samolotów bojowych Su-27SM3); 396. mieszany pułk śmigłowców utworzony w 2019 r. – Donskoje/Chrabrowo uzbrojony w 14 śmigłowców ZOP Ka-27PŁ/PS, 7 śmigłowców ZOP Ka-27M, 3 śmigłowce Ka-29 oraz 12 śmigłowców bojowych Mi-24, 8 śmigłowców wsparcia bojowego Mi-8; 398. samodzielna eskadra transportowa – wyposażona w 3 samoloty transportowe An-26, 2 samoloty transportowe An-140-100; 81. batalion łączności i zabezpieczenia radiotechnicznego – Primorsk/Łunino; 82. batalion łączności i zabezpieczenia radiotechnicznego – Kaliningrad⁶⁸².

Ważnym elementem współczesnego pola walki jest możliwość oddziaływania elektronicznego na środki nieprzyjaciela. Jeden z takich nowoczesnych, mobilnych systemów Murmańsk-BN otrzymała pod koniec 2018 roku jednostka Floty Bałtyckiej – 841. ośrodek walki radioelektronicznej – Jantarnyj. System walki radioelektronicznej Murmańsk-BN, który jest w stanie pozbawić łączności okręty wojenne, samoloty i sztaby przeciwnika, działa w sprzyjających warunkach atmosferycznych w promieniu do 8 tys. km⁶⁸³. Ponadto ww. ośrodek został wyposażony w dużej mocy mobilne, systemy zakłóceń aktywnych Krasucha-4 (1RŁ257) przeznaczone do przechwytywania i zakłócania sygnałów emitowanych w pierwszej kolejności przez lotnicze stacje radiolokacyjne samolotów wczesnego ostrzegania, wielofunkcyjne radary taktycznych samolotów wielozadaniowych, radary pokładowe dronów latających i radary naziemne, wszystko w promieniu 300 km.

⁶⁸¹ *Twierdza Kaliningrad. Coraz bliżej Moskwy*, Raport OSW 10/2019, Warszawa 2019 s. 90.

⁶⁸² *Twierdza Kaliningrad. Coraz bliżej Moskwy*, Raport OSW 10/2019, Warszawa 2019 s. 91.

⁶⁸³ *Media: Rosja rozmieszcza w Kaliningradzie wielki "zagłuszacz", system walki elektronicznej Murmańsk-BN*, Portal PolskieRadio24.pl, <https://www.polskieradio24.pl/5/1223/Artykul/2300338,Media-Rosja-rozmieszcza-w-Kaliningradzie-wielki-zagluszcz-sytem-walki-elektronicznej-MurmanskBN>, [dostęp: 26.06.2021].

Kolejnym ważnym elementem jest rozpoznanie radioelektroniczne. W 2014 r. w Obwodzie Kaliningradzkim uruchomiono stacjonarny radar dalekiego zasięgu Woroneż-DM. Organizacyjnie należy do Węzła Radiotechnicznego – Pionierskij. Skuteczny zasięg radaru Woroneż-DM to około 6 tys. km co powoduje, że stacja w Obwodzie Kaliningradzkim ma zasięg działania na całą Europę i część Atlantyku. Stacja ma możliwość obserwacji około 500 obiektów w przestrzeni okołozemskiej i kosmosie. Najważniejszym jej zadaniem jest wykrywanie i obserwacja pocisków balistycznych i manewrujących w ramach ogólnokrajowego systemu obrony powietrznej⁶⁸⁴. Następnym, ważnym elementem rozpoznania radioelektronicznego będzie planowana do budowy w Obwodzie Kaliningradzkim stacjonarna stacja radiolokacyjna 29B6 Kontiejner o zasięgu 3 tys. km, dla której ma być wybrana w 2021 r. lokalizacja. Stacja składa się ze 144 anten o wysokości ponad 30 m co umożliwi obserwację do 5000 celów latających, łącznie z samolotami o obniżonej powierzchni odbicia (stealth)⁶⁸⁵.

Współczesne polityczno-militarne znaczenie Obwodu Kaliningradzkiego dla Federacji Rosyjskiej

Polityka Federacji Rosyjskiej jest prowadzona proporcjonalnie do możliwości oddziaływania na stronę przeciwną. Tam gdzie szanse powodzenia są małe, lub oddziaływanie Zachodu duże, tam Federacja Rosyjska i jej przywódca nie podejmują zdecydowanych kroków bojąc się w pierwszej kolejności porażki, która będzie groźna dla polityki wewnętrznej Putina jak i polityki zagranicznej. Takich przykładów jest dużo, m.in. obszar Bliskiego Wschodu, gdzie Zachód, a szczególnie Stany Zjednoczone AP zdecydowanie zmniejszyły swoją aktywność polityczno-militarną. W to miejsce pojawiła się Federacja Rosyjska i jej wojska zaangażowane w wojnę domową w Syrii od 2015 r. Kontekst Obwodu Kaliningradzkiego jest trochę odmienny, ale ma podobną wymowę – możliwość demonstracji swojej siły w układzie Rosja-Zachód.

Za rządów Putina politykę Rosji można określić mianem agresywnej. Wciąż kontynuowane są zbrojenia, ze szczególnym naciskiem na zwiększenie potencjału militarnego na zachodnim kierunku strategicznym. W skład rosyjskiego programu zbrojeń wchodzi m.in. utworzenie trzech nowych dywizji zmechanizowanych, formalne stworzenie

⁶⁸⁴ J. Sabak, *Radar z Kaliningradu ma w zasięgu całą Europę*, 11 lipca 2014 r., Portal Defence24.pl, <https://www.defence24.pl/radar-z-kaliningradu-ma-w-zasiegu-cala-europe>, [dostęp: 26.06.2021].

⁶⁸⁵ W. Łuczak, *Kaliningradzkie prognozy 2021*, Raport. Wojsko technika Obronność 12/2020, s.22.

nowej armii pancernej i dozbrajanie Obwodu Kaliningradzkiego. Przejawem agresywnej polityki Rosji jest także organizacja niezapowiedzianych ćwiczeń wojskowych na skalę masową. Systematycznie wysuwane są również postulaty wycofania wojsk z flanki wschodniej NATO i przerwania budowy elementów tarczy antyrakietowej. Do tego dochodzi nie respektowanie umów międzynarodowych i działania hybrydowe⁶⁸⁶.

W relacjach UE-Rosja i NATO-Rosja dużą rolę odgrywa basen Morza Bałtyckiego i Obwód Kaliningradzki. W najnowszej strategii bezpieczeństwa Rosji poruszane kwestie bezpieczeństwa można również przyrównać do Obwodu Kaliningradzkiego. W związku z tym, że Morze Bałtyckie traktowane jest przez władze rosyjskie jako obszar utrzymania wpływów Rosji w Europie, a także jako alternatywne wyjście na Ocean Atlantycki, zatem Obwód Kaliningradzki stanowi poważny element zwiększający rosyjską obecność w tej części Europy. Relacje Rosji z państwami sąsiadującymi, takimi jak Litwa i Polska, kształtowane są poprzez demonstrację siły militarnej Obwodu Kaliningradzkiego⁶⁸⁷. W związku z tym, że eksklawa ma dla Rosji olbrzymie znaczenie strategiczne z punktu widzenia obronności Rosja stale rozbudowuje tam infrastrukturę wojskową. Staje się to więc kartą przetargową w rozgrywkach geopolitycznych. Odpowiedzią Rosji na instalację elementów strategicznej obrony przeciwrakietowej na terenie Europy Środkowo-Wschodniej jest budowa stacji radiolokacyjnych i systemów walki radioelektronicznej oraz instalacja wyrzutni rakiet Iskander właśnie w Obwodzie Kaliningradzkim. Wszystkie te działania mają zniechęcić Polskę i inne państwa nadbałtyckie do popierania amerykańskiej polityki⁶⁸⁸.

Od wielu lat Siły Zbrojne FR borykają się z wieloma problemami technologicznymi, co widać we wprowadzaniu nowego uzbrojenia i sprzętu. Nakładane na Rosję sankcje pogłębiają jeszcze bardziej przepaść technologiczną, wymuszają ponoszenie większych kosztów rozwoju i wdrażania własnych odpowiedników zamiast zakupu nowoczesnych technologii zbrojeniowych z Zachodu. Jednak w sferze rozwoju broni strategicznej Rosja nie ma sobie równych partnerów. Tak więc udaje jej się rozwijać różne nowe projekty i pomysły. W bliskiej perspektywie Rosja będzie podnosić swoją gotowość bojową i stale przygotowywać się do hipotetycznego konfliktu zbrojnego z NATO⁶⁸⁹.

---

⁶⁸⁶ M. Menkiszak, *Strategiczna kontynuacja, taktyczna zmiana. Polityka bezpieczeństwa europejskiego Rosji*, Punkt Widzenia nr 76, OSW, Warszawa 2019, s. 53-55.

⁶⁸⁷ K. Żegota, *Obwód kaliningradzki Federacji Rosyjskiej a bezpieczeństwo międzynarodowe Europy Środkowo-Wschodniej. Między geopolityką a konstruktywizmem*, Wydawnictwo Naukowe FNCE, Poznań 2021, s.241.

⁶⁸⁸ J. Rogoża, A. Wierzbowska-Miazga, I. Wiśniewska, *Wyspa na uwięzi Kaliningrad między Moskwą a UE*, Prace OSW nr 41, Warszawa 2012, s. 56.

⁶⁸⁹ *Putin po raz czwarty. Stan i perspektywy Rosji (2018–2024)*, Raport OSW 03/2018, Warszawa 2018, s. 7-8.

Obwód Kaliningradzki i zgrupowane w nim wojska mają ograniczone możliwości prowadzenia samodzielnych działań bojowych. Tym samym jakiegokolwiek działania na zachodnim kierunku strategicznym mogą być realizowane tylko we współpracy z Zachodnim Okręgiem Wojskowym czy Regionalnym Zgrupowaniem Wojsk Białorusi i Rosji. W takim wypadku do zadań wojsk Obwodu Kaliningradzkiego należeć będzie np. prowadzenie dywersji na zapleczu przeciwnika połączonego z przeprowadzeniem desantu morskiego, wiązanie sił przeciwnika w rejonach przygranicznych i współdziałanie w ramach deblokady Obwodu z siłami z terytorium Białorusi. Dużo przeszkód i ograniczeń w Obwodzie Kaliningradzkim stwarza sama geografia terenu: sporo jezior, pagórków morenowych czy słaba infrastruktura drogowa. Utrudnia ona ruch zgrupowań zmechanizowanych. Dochodzi do tego uzależnienie od logistycznego wsparcia spoza Obwodu. Pozostając więc w bezpośrednim zasięgu oddziaływania środków rażenia państw NATO, region ten posiada ograniczone możliwości działania⁶⁹⁰.

To że rola Obwodu Kaliningradzkiego wzrasta i ma dalej wzrastać potwierdzają słowa Siergieja Szojgu – Ministra Obrony Narodowej FR wypowiedziane 31 maja 2021 r., który poinformował, że w Zachodnim Okręgu Wojskowym zostanie sformowanych ok. 20 związków taktycznych i jednostek wojskowych, co ma być odpowiedzią na aktywność przygraniczną NATO. Podkreślono, że już od 2015 r. w Zachodnim Okręgu Wojskowym co roku powstaje ok. 20 nowych jednostek różnego szczebla. W 2021 r. Obwodzie Kaliningradzkim powstaną nowe jednostki wsparcia i zabezpieczenia⁶⁹¹.

Podsumowanie

Jednym z najważniejszych czynników warunkujących znaczenie Obwodu Kaliningradzkiego dla Federacji Rosyjskiej jest jego geopolityczne położenie. Jego znaczenie na przestrzeni trzydziestu lat istnienia Federacji Rosyjskiej przechodziło wiele transformacji politycznych, gospodarczych czy militarnych. Transformacja militarna, która wzbudzała i wzbudza tyle emocji w NATO i Unii Europejskiej została głównie zrealizowana w drugiej dekadzie XXI wieku i jak wynika z zapowiedzi Rosjan będzie jeszcze realizowana z trudnym do określenia końcem. W wypowiedziach rosyjskich polityków i wojskowych nieustannie podkreśla się strategiczne znaczenie tego regionu. Jednocześnie wszyscy zdają sobie sprawę

⁶⁹⁰ *Obwód Kaliningradzki 2016 społeczeństwo, gospodarka, armia*, Raport OSW 12/2016, Warszawa 2016, s. 6-7.

⁶⁹¹ A. Wilk, *Zbroją i straszą: armia rosyjska na zachodniej flance*, Analizy OSW, 08.06.2021 r., <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2021-06-08/zbroja-i-strasza-armia-rosyjska-na-zachodniej-flance>, [dostęp: 15.06.2021].

jak trudne jest funkcjonowanie tego miejsca wewnątrz zintegrowanych krajów Europy Środkowo-Wschodniej.

Geopolityczne położenie Obwodu Kaliningradzkiego, na chwilę obecną, jest dla Federacji Rosyjskiej ważne pod względem retoryki uprawianej polityki międzynarodowej jak i tworzenia atmosfery zagrożenia ze strony NATO. Ten ostatni czynnik Rosjanie podkreślali przed, jak i po rozszerzeniu NATO na wschodzie Europy i wykorzystali do odbudowy potencjału militarnego Obwodu Kaliningradzkiego. Ta odbudowa wplotła się w politykę Federacji Rosyjskiej w kwestii reorganizacji struktur i zmian jakościowych wyszkolenia żołnierzy, uzbrojenia i sprzętu w całych Siłach Zbrojnych Federacji Rosyjskiej po 2008 r. Z tą tylko różnicą, że kierunek zachodni w polityce Federacji Rosyjskiej odgrywał i odgrywa najważniejsze znaczenie, a tym samym obejmuje zmiany w Obwodzie Kaliningradzkim. Większość najważniejszych zmian potencjału militarnego w Obwodzie została zrealizowana w latach 2016-2020 i trwa intensywnie nadal.

Wskazując na odbudowę znaczenia polityczno-militarnego Obwodu Kaliningradzkiego należy zwrócić uwagę na regionalne znaczenie tego obszaru na Morzu Bałtyckim i w Europie Środkowo-Wschodniej. W przypadku Morza Bałtyckiego Rosjanie zdają sobie sprawę, że mając ograniczony dostęp pod względem linii brzegowej tworzą w eksklawie obszar samodzielnego bastionu, który będzie mógł w ograniczonym, ale agresywnym charakterze realizować uderzenia na siły przeciwnika. Historia wielu wojen w obszarze Morza Bałtyckiego pokazuje, że Carska Rosja i Związek Radziecki miały bardzo duże problemy w osiągnięciu spektakularnych sukcesów w tym ograniczonym akwenie morskim. W przypadku oddziaływania na część kontynentalną Europy Środkowo-Wschodniej to odbudowany potencjał militarny wojsk lądowych, raketowych i powietrznych zdecydowanie zwiększył możliwości uderzeniowe związków operacyjno-taktycznych oraz samodzielnych jednostek wojskowych. Tym samym Obwód Kaliningradzki stał się regionem o zwiększającej się systematycznie sile rażenia siłami i środkami zdolnymi do działań zaczepnych. Jednocześnie Federacja Rosyjska w sposób systemowy na przestrzeni drugiej dekady XXI wieku zbudowała w Obwodzie Kaliningradzkim strefę antydostępową A2/AD, zaznaczając tymi działaniami strategiczne znaczenie tego obszaru dla swojego kraju.

Streszczenie:

Przedmiotem badań niniejszej pracy jest zwiększająca się militaryzacja Obwodu Kaliningradzkiego w związku ze zmianą polityki Federacji Rosyjskiej w obszarze Europy Środkowo-Wschodniej i powielaniem dla światowej opinii publicznej zagrożenia rozwoju NATO i UE na wschód Europy. Celem pracy jest przedstawienie polityki bezpieczeństwa

Federacji Rosyjskiej dotyczącej Obwodu Kaliningradzkiego i jego otoczenia oraz systematycznego zwiększania potencjału militarnego stacjonujących tam wojsk. W związku z przedmiotem badań i celem badań, powstał główny problem badawczy, który został wyrażony w postaci następującego pytania: Jak głębokie są zmiany polityczne i reorganizacyjne wojska realizowane przez Federację Rosyjską w Obwodzie Kaliningradzkim? Poszukiwanie naukowych rozstrzygnięć, w odniesieniu do określonego głównego problemu badawczego, wymagało przyjęcia i rozwiązania szczegółowych problemów badawczych: 1) Jak była polityka Federacji Rosyjskiej od początku XXI wieku dotycząca Obwodu Kaliningradzkiego? 2) Jak przebiegała reorganizacja i modernizacja potencjału militarnego Obwodu Kaliningradzkiego w drugiej dekadzie XXI wieku? 3) Jakie jest obecne i przyszłe polityczno-militarne znaczenie Obwodu Kaliningradzkiego dla Federacji Rosyjskiej? Przeprowadzone badania wstępne, określony cel badań i problemy badawcze zdeterminowały przyjętą na potrzeby badań hipotezę główną: Zmieniająca się retoryka polityczna władz Federacji Rosyjskiej od początku XXI wieku i mocarstwowa polityka w najbliższym otoczeniu, doprowadziła do realizacji odbudowy potencjału militarnego Obwodu Kaliningradzkiego. Poprzez rozwój NATO i UE na wschód Europy sytuacja geopolityczna wokół Obwodu Kaliningradzkiego zmieniła się, co Federacja Rosyjska wykorzystuje jako negatywny symptom i od kilkunastu lat realizuje agresywną politykę międzynarodową oraz wzmacnia głównie uderzeniowy, a nie obronny, potencjał wojskowy w Obwodzie Kaliningradzkim powodując niepokój sąsiednich krajów, członków NATO i UE. Weryfikacji dostępnych materiałów dokonano poprzez analizę i krytykę dostępnej literatury przedmiotu oraz faktów z najnowszych informacji prasowych.

Bibliografia:

1. Bukowski P., 2019, *Obwód Kaliningradzki w polityce Federacji Rosyjskiej*, Przegląd Geopolityczny, t. 28, Kraków 2019.
2. *Dwa nowe pułki zmechanizowane w obwodzie kaliningradzkim*, Wojsko i Technika 5/2021.
3. Kosienkowski M., *Strategia adaptacyjna Federacji Rosyjskiej wobec państw bałtyckich*, Wydawnictwo Naukowe Grado, Toruń 2006.
4. Łuczak W., *Kaliningradzkie prognozy 2021*, Raport. Wojsko i Technika 12/2020.
5. *Media: Rosja rozmieszcza w Kaliningradzie wielki "zagłuszacz", system walki elektronicznej Murmańsk-BN*, Portal PolskieRadio24.pl, <https://www.polskieradio24.pl/5/1223/Artykul/2300338,Media-Rosja-rozmieszcza-w-Kaliningradzie-wielki-zagluszacz-system-walki-elektronicznej-MurmanskBN>.
6. Menkiszak M., *Strategiczna kontynuacja, taktyczna zmiana. Polityka bezpieczeństwa europejskiego Rosji*, Punkt Widzenia nr 76, OSW, Warszawa 2019.
7. *Nowy sprzęt na defiladach zwycięstwa w Rosji*, Wojsko i Technika 5/2021.
8. *Obwód Kaliningradzki 2016 społeczeństwo, gospodarka, armia*, Raport OSW 12/2016, Warszawa 2016.
9. *Putin po raz czwarty. Stan i perspektywy Rosji (2018–2024)*, Raport OSW 03/2018, Warszawa 2018.
10. Rogoża J., A. Wierzbowska-Miazga, I. Wiśniewska, *Wyspa na uwięzi Kaliningrad między Moskwą a UE*, Prace OSW nr 41, Warszawa 2012.

11. *Rosjanie przyspieszają militaryzację Obwodu Kaliningradzkiego*, 15 maja 2021 r., Portal Defence24.pl, <https://zbiam.pl/smiercze-w-obwodzie-kaliningradzkim/>.
12. Sabak J., *Radar z Kaliningradu ma w zasięgu całą Europę*, 11 lipca 2014 r., Portal Defence24.pl, <https://www.defence24.pl/radar-z-kaliningradu-ma-w-zasiegu-cala-europe>.
13. Sakson A., *Obwód Kaliningradzki a bezpieczeństwo Polski*, Przegląd Strategiczny 2014, nr 7, UAM Wydział Nauk Politycznych i Dziennikarstwa, Wydawnictwo UAM.
14. Szubrych T., Rokiciński K., Mickiewicz P., *Morze Bałtyckie w polityce bezpieczeństwa Rosji*, Wydawnictwo FNCE, Poznań 2020.
15. *Twierdza Kaliningrad. Coraz bliżej Moskwy*, Raport OSW 10/2019, Warszawa 2019.
16. Wilk A., *Zbroją i straszą: armia rosyjska na zachodniej flance*, Analizy OSW, 08.06.2021 r., <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2021-06-08/zbroja-i-strasza-armia-rosyjska-na-zachodniej-flance>.
17. Żegota K., *Obwód kaliningradzki Federacji Rosyjskiej a bezpieczeństwo międzynarodowe Europy Środkowo-Wschodniej. Między geopolityką a konstruktywizmem*, Wydawnictwo Naukowe FNCE, Poznań 2021.
18. *18. dywizja kaliningradzka w 2021*, Altair Agencja Lotnicza, 16 maja 2021 r., https://www.altair.com.pl/news/view?news_id=33592.